

Mr Slobodan N. Ilić,

član Predsedništva Udruženja pravnika Srbije

PRIKAZ SAVETOVANJA

DVADESET DRUGI SUSRETI PRAVNIKA U PRIVREDI SRBIJE

1. Udruženje pravnika u privredi Srbije i časopis tog udruženja *Pravo i privreda* organizovali su 22. Susrete pravnika u privredi Srbije. Skup je održan od 29. do 31. maja 2013. godine u Vrnjačkoj Banji. Opšta tema bila je „Država i privreda“.

Na tu temu uvodni referat podneo je **prof. dr Mirko Vasiljević** sa Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu. U referatu se pošlo od konstatacije da već pet godina svetom vlada privredna kriza te da je u tom ambijentu ključno pitanje dokle treba da seže „vidljiva ruka države“ u privredi. Do odgovora se autorovo razmatranje kretalo putem sedam privrednopravnih aspekata, kojima je osvetljavan odnos države i privrede.

Prvi aspekt obuhvata odnos države i privredne regulative i u njemu je autor ukazao na pojavu da zakonska regulativa sve više ustupa mesto autonomnoj regulativi. (Autonomnu regulativu autor vidi u običajima, uzansama, poslovnim običajima, poslovnom moralu i opštim uslovima poslovanja.)

Drugi aspekt u referatu imao je u vidu odnos ustavom ovlašćenih donosilaca propisa o privredi s jedne strane, i skrivenih donosilaca propisa iz te oblasti čiji je uticaj po meri njihovih uskih interesa, s druge strane. Ovaj aspekt baziran je na analizi sprege politike i monopolske privrede. Istini za volju, u ovom delu referata nije pominjano osiguranje, ali je ovaj aspekt interesantan iz šireg ugla za sve savremene delatnike, pa i za osiguravače.

U žiži trećeg aspekta bilo je izlaganje odnosa između regulative i efikas-

nosti u privredi, što je ređe obrađivana tema. Pogled četvrtog aspekta u referatu bio je upravljen ka odnosu države i javnih preduzeća. I ovaj aspekt mogao je da bude interesantan za osiguravače budući da su javna preduzeća često osiguranici u različitim ugovorima o osiguranju.

Privatizacija privrede našla se u centru pažnje petog aspekta u referatu. U redovima posvećenim tom predmetu ne pominje se privatizacija u osiguranju, ali je posle pokrenutih kaznenih postupaka za neke od ranijih privatizacija u domaćoj privredi ova tema ponovo dospela u centar interesovanja najšire javnosti.

Šesti aspekt referata tretira ulogu države kao manjinskog akcionara u privredi. Tu ulogu država je vršila i vrši je u različitim granama i delatnostima, pa i u osiguranju.

Završni aspekt referata uzeo je za predmet odnos države i privredno-pravnih i političkih sloboda. U zaključku, autor ističe da je državi mesto u privrednoj regulativi, ali na način da unapređuje privrednu efikasnost, a ne da privredna regulativa bude okrenuta nekim drugim interesima.

2. Referate sa ovih susreta organizator je razvrstao u 13 tematskih oblasti i odštampao ih u časopisu *Pravo i privreda*. Zbornik radova sa ovih susreta čini jedan trobroj i dva dvobroja tog časopisa. U podtačkama tačke 2. prikazani su referati posvećeni pojedinim institutima prava osiguranja.

2.1. Iz te oblasti prvi referat podnet je na temu „Narušavanje konkurencije u osiguranju restriktivnim sporazumima“ koautora sa Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu **prof. dr Zorana R. Tomića** i **doc. dr Nataše Petrović Tomić**. U referatu, zapravo eseju na 37 stranica, osiguranje je tretirano najpre iz ugla statusnog osiguravajućeg prava, zatim iz ugla prava konkurencije u osiguranju, i najzad iz ugla upravnog prava.

U prvoj glavi razmatrano je pravo konkurencije i pravo delatnosti osiguranja, pri čemu je težište ipak bilo na statusnom delu prava osiguranja. U toj glavi dominiraju sledeća tri instituta: saosiguranje, reosiguranje i opšti uslovi osiguranja.

U pogledu saosiguranja koautori su, pored ostalog, prigovorili formulaciji člana 7. važećeg zakona o osiguranju, a za opšte uslove osiguranja istakli da u razvijenim delatnostima osiguranja osiguravači ostvaruju saradnju unutar nacionalnog udruženja osiguravača, koje utvrđuje tipske tekstove opštih uslova osiguranja. Za tipske opšte uslove osiguranja navedeno je da imaju tri važna momenta: (1) informativnu ulogu; (2) funkciju racionalizacije; (3) orijentacionu

funkciju. Posle prikaza statusa restriktivnih sporazuma u pozitivnom pravu Srbije (glava druga) i statusa restriktivnih sporazuma u pravu EU, uključujući i pravo osiguranja EU (glava treća), koautori su iz ugla upravnog postupka analizirali akte i mere Komisije za zaštitu konkurencije (glava četvrta). Tema pete glave referata glasila je „Sudska kontrola u oblasti zaštite konkurencije“, a obuhvatila je suptilnu analizu odnosa odredaba Zakona o upravnim sporovima i odredaba Zakona o zaštiti konkurencije, s tim što su se o odnosu tih odredaba koautori izjasnili u zaključku.

U sledećoj glavi koautori komentarišu upravnu praksu Komisije za zaštitu konkurencije u odnosu na osiguranje. Komentar se odnosi na Odluku o minimalnim premijama osiguranja vlasnika odnosno korisnika motornih i priključnih vozila od odgovornosti za štetu prčinjenu trećim licima, koju je donelo Udruženja osiguravača Srbije. Zatim se obrađuje ugovor o konzorcijumu, koji su zaključile Kompanija „Dunav osiguranje“ a.d, „Delta đenerali“ i „Viner štetiše“ u vezi sa podnošenjem zajedničke ponude u postupku javne nabavke usluga osiguranja i reosiguranja vazdušne flote JAT „Ervejza“. U oba ova predmeta Komisija za zaštitu konkurencije našla je da su povređena pravila o konkurenciji. Mnoge prilike za kritiku tih odluka Komisije za zaštitu konkurencije koautori su iskoristili, pa ne treba isključiti nove kritičke priloge ovih ili drugih autora o tim istim predmetima.

U zaključcima su se koautori založili da se propisi o pravu konkurencije primenjuju na društva za osiguranje, ali su, na osnovu izloženog u referatu, ocenili da su domaći propisi o zaštiti konkurencije ipak „prilično nejasni i neprecizni“.

2.2. Naučni savetnik Instituta za uporedno pravo iz Beograda **dr Vladimir Čolović** za 22. Susrete pripremio je referat pod naslovom „Sopstvena (keptiv) osiguravajuća društva“, što je ređe obrađivan institut prava osiguranja u Srbiji. U referatu je istaknuto da ovaj oblik društva za osiguranje osnivaju veći privredni subjekti radi osiguranja od rizika sopstvenih osnivača, kao i od rizika njihovih klijenata. Precizirano je da se osnivanju keptiv društava za osiguranje priklanjaju privredni subjekti iz različitih delatnosti, a od potreba osnivača i njihove finansijske snage zavisiće veličina fondova za snošenje šteta. Konstatovano je da važeći zakon o osiguranju u Srbiji ne predviđa mogućnost osnivanja keptiv društva, dok je prethodni zakon o materiji osiguranja iz 1996. godine dozvoljavao osnivanje takvih društava.

U poslednje vreme, podvučeno je u referatu, u svetu je trend da se

keptiv društva za osiguranje uglavnom osnivaju u „poreskim rajevima“, poput Bermudskih i Kajmanskih ostrva, Britanskih devičanskih ostrva, na Karibima, u Luksemburgu itd. Autor je poklonio pažnju i sledećim pitanjima: klasifikaciji različitih vrsta keptiv društava, uslovima za njihovo osnivanje i važnosti izbora domicila keptiv društva. Posebno su razmotrene razlike između keptiv društva za osiguranje s jedne strane, i društva za uzajamno osiguranje (saosiguranje) s druge strane.

Autor je u zaključku naveo da nije zabeležen primer da je po zakonu iz 1996. godine osnovano ijedno keptiv društvo za osiguranje. Dalje, istakao je prednosti keptiv društava za osiguranje spram ostalih oblika osiguravajućih kuća, ali iz završnih redova referata provejava skepsa u pogledu toga da li će pri sledećem pravnom regulisanju ove oblasti zakonodavac u Srbiji predvideti mogućnost osnivanja keptiv društva.

2.3. Dr Katarina Ivančević, vanredni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta „Union“ u Beogradu, podnela je referat na temu „Specijalizovani ombudsman za zaštitu potrošača“.

U prvom delu referata iscrpno su tretirani elementi opštih tipova ombudsmana, koji su ustanovljavani u različitim pravnim sistemima. Posebna pažnja poklonjena je sektorski organizovanim ili specijalizovanim ombudsmanima za zaštitu potrošača.

Kao istaknuti pravni pisac u oblasti osiguranja, autorka je konstatovala da je najveći broj sektorski organizovanih ili specijalizovanih ombudsmana za zaštitu potrošača uspostavljen upravo u osiguravajućoj delatnosti. Tu tezu ilustrovala je izlaganjem o ombudsmanima specijalizovanim za osiguranje u Poljskoj, Sloveniji, Republici Srpskoj, Hrvatskoj, Nemačkoj, Velikoj Britaniji, Finskoj, Grčkoj i dr. Ona se u zaključku založila za osnivanje sektorski organizovanih ili specijalizovanih ombudsmana za zaštitu potrošača kod nas, što bi, razume se, uključilo i ustanovljenje ombudsmana za delatnost osiguranja.

2.4. Temu „Regulativa prevoza opasnih materija u Srbiji i uloga osiguranja“ obradio je u referatu **mr Slobodan Ilijić**, član Predsedništva Udruženja pravnika Srbije. U prvom delu referata hronološki su prikazani glavni pravni izvori prevoza opasnih materija u SFRJ, uz ukazivanje na probleme u sprovođenju upravnog nadzora nad prevozom opasnih materija.

Taj deo izlaganja autor je zaokružio konstatacijom da je u SFRJ bilo udesa i šteta pri prevozu opasnih materija, ali da, srećom, nije bilo velikih ni katastrofalnih udesa i šteta. Težište referata je na obaveznom osiguranju pri prevozu

opasnih materija kako u SFRJ tako i u Srbiji, a naročito na zakonskim izvorima i opštim uslovima osiguranja. Izlaganje je zaokruženo rešenjima o obaveznom osiguranju pri prevozu opasnih materija po Zakonu o transportu opasnog tereta iz 2010. godine, koji je na snagu stupio maja 2011, a efektivno počeo da se primenjuje tek februara 2013. godine.

U referatu su izložene dobre i loše strane odredaba Zakona o transportu opasnog tereta i obaveznom osiguranju od odgovornosti pri prevozu opasnih materija, s predlozima u kom pravcu valja poboljšati ulogu osiguranja u prevozu tih stvari.

2.5. Između 21. i 22. Susreta pravnika u privredi Srbije u međunarodnoj zajednici zbilo se nekoliko pojava od velikog značaja za delatnost osiguranja. Jedna od tih aktuelnih pojava odnosila se na sistem osiguranja depozita na Kipru, članu EU. Tu pojavu obradio je **prof. dr Branko Ž. Ljutić**, ovlašćeni revizor, u referatu pod naslovom „Bankarska kriza depozita na Kipru: sekvestracija, nacionalizacija, oporezivanje, konverzija depozita u akcije“.

Autor je ocenio da su se nacionalne centralne banke, Evropska centralna banka, institucije supervizorske i prudencijalne kontrole pokazale kao potpuno neefikasne u nekoliko prethodnih godina.

U referatu je izraženo uverenje da privrednu krizu treba posmatrati u svetlu rastućih nepokrivenih budžetskih deficita, koji zauzvrat mogu da budu generator nove globalne krize. Autor se zalaže za snažan regulatorni pristup zasnovan na nekoj od formi globalnog konsenzusa s ciljem povratka poverenja u sistem garantovanih bankarskih depozita.

3. Određen broj referata za neposredan predmet nije imao institute iz prava osiguranja, već pravne institute iz drugih disciplina, ali tako da ti instituti mogu da pomognu prilikom primene ili tumačenja instituta predviđenih u pravu osiguranja. Proučavanjem tih pravnih instituta putem ovih referata i drugih izvora zaposleni u osiguranju može da pomogne sebi, da unapredi svoj neposredni posao i doprinese pravilnosti rada konkretnog osiguravača.

3.1. Prof. dr Ilija Babić sa Fakulteta za pravno-političke studije u Novom Sadu obradio je temu „Ugovor o priznanju duga“. U Srbiji je 2009. godine prvi put donet Zakon o obaveznom osiguranju u saobraćaju. Takođe, prvi put u tom zakonu razrađen je manje-više mirni postupak u kome lice oštećeno u saobraćajnoj nezgodi ima pravo da od štetnikovog osiguravača zahteva naknadu štete. U tom mirnom postupku osiguravač je navedenim zakonom ovlašćen da se, u slučaju osnovanog zahteva oštećenog lica, sporazume sa oštećenim o šte-

ti, to jest o priznavanju duga, koji je prouzrokovao njegov osiguranik. Navedeni sporazum ili ugovor o priznavanju duga između osiguravača odgovornog lica i oštećenog može da obuhvati dug u celosti ili samo nesporni deo duga.

Iako se u referatu nigde ne pominje ni osiguranje ni mirni postupak na osnovu Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju, sve što je tu rečeno o ugovoru o priznavanju duga vredi u navedenom mirnom postupku oštećenog pred osiguravačem odgovornog lica. Dakle, ovaj referat osvetlio je jedan pravni institut obligacionog prava koji može da se primeni neposredno u pravu osiguranja, tačnije u mirnom postupku oštećenog pred štetnikovim osiguravačem u obaveznom osiguranju od auto-odgovornosti.

3.2. Svetislav Janković, asistent na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu, obradio je temu iz oblasti vazduhoplovnog prava. Naslov referata je „Odgovornost vazduhoplovnog prevozioca za štete koje putnik pretrpi usled oštećenja zdravlja za vreme prevoza, a koje nije uzrokovano nezgodom na vazduhoplovu“. Obrada ove teme interesantna je za zaposlene u domaćoj vazduhoplovnoj kompaniji, kao i za osiguravače na poslovima dobrovoljnog i obaveznog osiguranja vlasnika vazduhoplova.

Rad pruža niz novih informacija i pravnih aspekata iz vazduhoplovnog prava i osiguranja putnika u vazduhoplovu. Referent nije pominjao osiguranje putnika u vazduhoplovu, ali sudska praksa razvijenih privreda, predstavljena u referatu, sasvim korespondira sa onim što se u opštim uslovima osiguranja za putnika u vazduhoplovu smatra osiguravajućim slučajem u vezi sa odgovornošću vlasnika vazduhoplova za štete koje putnik pretrpi usled oštećenja zdravlja za vreme prevoza, a što nije uzrokovano nezgodom vazduhoplova. U tome je interes delatnosti osiguranja za ovaj referat.

3.3. Prvog dana 22. Susretâ održani su okrugli stolovi posvećeni temama „Javni beležnici i Zakon o javnom beležništvu; privatni izvršitelji“ i „Zakon o izvršenju i obezbeđenju“. Ove su teme bile i biće sve interesantnije za zaposlene u osiguranju stoga što su javni beležnici i privatni izvršitelji novi instituti u pravnom sistemu Srbije, te stoga što je u oba ova zakona predviđeno uvođenje oblika obaveznog osiguranja od odgovornosti javnih beležnika odnosno privatnih izvršitelja.

Među moderatorima tih okruglih stolova i prezeneterima tih zakona bili su praktičari iz susednih republika bivše SFRJ, koji su predložili zakonsku praksu te pravne i organizacione probleme s kojima su se suočili javni beležnici odnosno privatni izvršitelji u svojim pravnim sistemima. Među učesnicima Susretâ

bilo je poznavalaca osiguranja, tako da su u diskusiji otvarana vrlo konkretna pitanja o pojedinim elementima obaveznog osiguranja od odgovornosti javnih beležnika odnosno privatnih izvršitelja u tim sredinama, na koja su dati jasni i nedvosmisleni odgovori.

4. Na Dvadeset drugim susretima pravnika u privredi Srbije u zborniku radova objavljeno je 88 referata. Među njima su u ovom prikazu mesto našli samo referati koji su neposredno obrađivali pojedine institute prava osiguranja ili su, po najstrožem kriterijumu, bili neposredno povezani s nekim od instituta prava osiguranja.

Iako pravo osiguranja na ovim susretima nije bilo zasebna tematska oblast, referati predstavljeni u ovom prikazu na najbolji način reprezentuju pravo osiguranja Srbije. Svima zainteresovanim da se detaljno upoznaju s prikazanim referatima preporučujemo časopis za privrednopravnu teoriju i praksu *Pravo i privreda*, koji se može nabaviti u prostorijama Udruženja pravnika u privredi, na Trgu Nikole Pašića 1/2 u Beogradu.